

6

Utgifter

6 Utgifter

6.1 Utgiftsprognos 2002

Under löpande budgetår skall regeringen enligt 36 § lagen (1996:1059) om statsbudgeten vid minst två tillfällen redovisa prognoser över utfallet av statens inkomster och utgifter samt statens lånebehov. Väsentliga skillnader mellan budgeterade belopp och beräknat utfall skall förklaras.

I denna proposition redovisas nu den första prognosen för 2002. I avsnitt 6.1.1 redovisas prognosen för de takbegränsade utgifterna, medan beräkningarna av inkomsterna och statsbudgetens saldo redovisas i kapitel 5 respektive avsnitt 4.4.4.

Tabell 6.1 Statsbudgetens utgifter 2002

Miljarder kronor

	Stats- budget	Prognos	Differens
Utgifter exkl. statsskuldräntor	650,2 ¹	655,0	4,9
Statsskuldräntor	63,3	60,7	-2,6
Summa utgifter	713,5	715,7	2,3

¹ Inklusive posten Minskning av anslagsbehållningar.

I budgetpropositionen för 2002 beräknades statsbudgetens utgifter till 717 miljarder kronor. Riksdagen beslutade därefter att tidigarelägga utbetalningar av arealersättning till 2001, varför statsbudgetens utgifter för budgetåret 2002 fastställdes till 713,5 miljarder kronor. I den aktuella prognosen beräknas utgifterna till 715,7 miljarder kronor. Förändringen på 2,3 miljarder kronor förklaras av att de primära utgifterna har reviderats upp med 4,9 miljarder kronor medan statsskuldräntorna har reviderats ned med 2,6 miljarder kronor. Nedrevideringen av prognosen för statsskuldräntor beror främst på lägre utländska räntenivåer och på en tidigare-

lagd räntebetalning till 2001. Den del av förändringen som hänförs till utgifter exklusive statsskuldräntor förklaras i avsnitt 6.1.1.

6.1.1 Takbegränsade utgifter jämfört med statsbudgeten för 2002

Utgiftstaket för staten omfattar utgiftsområdena 1 till 25 samt 27. Däremot ingår inte utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m. Till de takbegränsade utgifterna räknas utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten. I budgeteringen ingår även posten Minskning av anslagsbehållningar. Skillnaden mellan utgiftstaket och de takbegränsade utgifterna utgörs av budgeteringsmarginalen.

Utgiftstaket för staten är ett centralt budgetpolitiskt åtagande för regeringen och riksdagen. Om det finns risk för att utgiftstaket för staten kommer att överskridas skall regeringen, enligt 42 § lagen (1996:1059) om statsbudgeten, för att undvika detta, vidta sådana åtgärder som den har befogenheter till eller föreslå riksdagen nödvändiga åtgärder.

Det av riksdagen beslutade utgiftstaket för staten på 809 miljarder kronor för 2002 ligger fast. Regeringen följer noggrant utgiftsutvecklingen genom månatlig uppföljning och regelbundna prognoser för att i tid kunna vidta nödvändiga åtgärder om utgiftstaket bedöms vara hotat.

De takbegränsade utgifterna beräknades i budgetpropositionen för 2002 till 807,1 miljarder kronor. Budgeteringsmarginalen uppgick därmed till 1,9 miljarder kronor. Till följd av riksdagens beslut om tidigareläggning av arealersättning ökade budgeteringsmarginalen till 5,4

miljarder kronor. I den nu aktuella beräkningen bedöms de takbegränsade utgifterna uppgå till 808,1 miljarder kronor. Detta innebär att budgeteringsmarginalen har minskat med 4,6 miljarder kronor jämfört med statsbudgeten.

Jämfört med 2001 ökar de takbegränsade utgifterna med ca 22 miljarder kronor, vilket motsvarar en real ökning på 0,5 procent. Om hänsyn tas till tekniska förändringar som motiverat justeringar av utgiftstaket ökar dock de underliggande utgifterna med 28 miljarder kronor mellan 2001 och 2002, vilket motsvarar en real ökning på 1,3 procent.

Som andel av BNP beräknas de takbegränsade utgifterna uppgå till 36 procent, vilket är 0,3 procentenheter lägre än 2001.

Tabell 6.2 Takbegränsade utgifter 2002

Miljarder kronor

	Stats- budget	Prognos	Differens
Utgifter exkl. statsskuld räntor	650,2 ¹	655,0	4,9
Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten	153,4	153,1	-0,3
Takbegränsade utgifter	803,6	808,1	4,6
Budgeteringsmarginal	5,4	0,9	-4,6
Utgiftstak för staten	809,0	809,0	0

¹ Inklusive posten Minskning av anslagsbehållningar på 1,2 miljarder kronor.

I tabell 6.3 redovisas de prognostiserade utgifterna för respektive utgiftsområde 2002 och de beräknade utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten. För vissa utgiftsområden avviker utgiftsprognoserna kraftigt i förhållande till anvisade medel i statsbudgeten. Nedan beskrivs de största skillnaderna jämfört med statsbudgeten.

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Utgifterna beräknas bli 1 miljard kronor högre än anvisade medel i statsbudgeten, främst avseende *Biståndsverksamhet* och *Samarbete med Central- och Östeuropa* där anslagsbehållningar beräknas utnyttjas. I statsbudgeten bestod posten Minskning av anslagsbehållningar på 1,2 miljarder kronor i hög utsträckning av en prognostiserad förbrukning av anslagsbehållningar inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Prognosen för Invandrare och flyktingar är högre än vad som anvisades i statsbudgeten. Ökad inströmning av asylsökande bl.a. till följd

av Sveriges operativa inträde i Schengensamarbetet medför högre utgifter för anslaget *Mottagande av asylsökande*. Även utgifterna för anslaget *Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna* beräknas bli högre än i statsbudgeten beroende på vissa eftersläpningar i verksamheten tidigare år.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Sjukfrånvaron fortsätter att öka. Utgifterna för *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* beräknas därmed bli högre än vad som anvisades i statsbudgeten. Även prognosen för *Förtidspensioner* är högre än i statsbudgeten.

Utgiftsområde 13 Arbetsmarknad

Antalet arbetslösa och deltagare i arbetsmarknadspolitiska program väntas bli högre jämfört med den bedömning som gjordes i budgetpropositionen för 2002. Som en konsekvens av detta beräknas utgifterna för *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* bli högre än vad som anvisades i statsbudgeten. Antalet konkurser ökade under förra året och utfallen hittills i år indikerar att den utvecklingen fortsätter även under 2002. Utgifterna för *Bidrag till lönegarantiersättning* bedöms därför öka jämfört med vad som anvisades i statsbudgeten.

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Utgifterna beräknas bli ca 0,8 miljarder kronor lägre än anvisade medel i statsbudgeten. Detta beror främst på ett antagande om lägre studerandevolymer inom både eftergymnasial utbildning och vuxenutbildning. Vidare har prognosen för *Studiemedel m.m.* justerats ned då effekten av ändrade fribellopsregler förväntas bli mindre än tidigare beräknat.

Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Utgifterna för *Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting* blir högre än vad som anvisades i statsbudgeten. Enligt Statistiska centralbyråns definitiva beräkningar ökar omslutningen i utjämningsystemet.

Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska gemenskapen

Avgiften till Europeiska gemenskapen beräknas bli lägre än i statsbudgeten dels till följd av att EGBudgetens överskott 2001 medför en lägre avgift i år, dels på grund av en tidigareläggning av januariavgiften till december 2001.

Minskning av anslagsbehållningar

I statsbudgeten för 2002 var förbrukningen av anslagsbehållningar inte fördelad per utgiftsområde, utan redovisades under posten Minskning av anslagsbehållningar. I den aktuella prognosen ingår emellertid förbrukningen av anslagsbehållningar under respektive anslag och utgiftsområde.

Statsbudgetens utfall visar att anslagsbehållningarna på reservations- och ramanslag uppgick till 34,4 miljarder kronor vid utgången av 2001. Under 2002 kommer anslagsbehållningarna att minska i den mån utgifterna överstiger anvisade medel på statsbudgeten eller till följd av beslut om indragningar.

Tillskott av medel på tilläggsbudget kan i stället bidra till en ökning av anslagsbehållningarna.

Posten Minskning av anslagsbehållningar uppgick till 1,2 miljarder kronor i statsbudgeten för budgetåret 2002 och beräknades där som skillnaden mellan prognostiserade utgifter och anvisade medel. Anvisade medel föreslås öka med 6,5 miljarder kronor på tilläggsbudget i denna proposition. Skillnaden mellan prognos och totalt anvisade medel exklusive statsskuld-räntor beräknas nu till -0,4 miljarder kronor, vilket innebär att anslagsbehållningarna beräknas öka till knappt 35 miljarder kronor vid årets slut. Kommande indragningar, bl.a. till följd av den s.k. treprocentregeln⁵, kan dock komma att innebära att anslagsbehållningarna blir lägre.

⁵ För att en myndighet skall få disponera den del av ramanslagssparandet som överstiger 3 procent av föregående års tilldelade anslag krävs beslut av regeringen (SFS 1996:1189).

Tabell 6.3 Takbegränsade utgifter 2001 och 2002 per utgiftsområde

Miljarder kronor

Utgiftsområde	2001		2002			Differens prognos- statsbudget
	Utfall	Stats- budget	Förslag till tilläggs- budget	Totalt anvisat	Prognos	
1 Rikets styrelse	5,4	7,3	0,1	7,4	7,4	0,1
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	2,1	8,8	0,0	8,8	9,0	0,3
3 Skatt, tull och exekution	6,4	8,1	0,0	8,1	8,1	0,1
4 Rättsväsendet	24,1	23,6	0,2	23,8	24,0	0,4
5 Internationell samverkan	3,0	1,2		1,2	1,2	0,0
6 Totalförvar	44,9	45,8	0,0	45,8	46,3	0,5
7 Internationellt bistånd	17,0	15,0	-0,2	14,8	16,0	1,0
8 Invandrare och flyktingar	5,3	5,2	0,7	5,9	6,5	1,2
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	29,5	31,1	0,3	31,4	31,4	0,3
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp	107,3	108,4	2,5	110,9	113,0	4,6
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	33,8	33,5		33,5	33,6	0,0
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	48,3	49,8		49,8	49,8	-0,1
13 Arbetsmarknad	58,6	58,9	0,3	59,2	60,1	1,2
14 Arbetsliv	8,5	1,0	0,0	1,1	1,0	0,0
15 Studiestöd	19,1	22,6	-0,2	22,3	21,8	-0,8
16 Utbildning och universitetsforskning	33,3	41,4	-0,1	41,4	41,2	-0,3
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	7,8	8,1	0,0	8,1	8,1	0,0
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande	10,4	9,5	0,2	9,7	9,1	-0,5
19 Regional utjämning och utveckling	3,3	3,6		3,6	3,5	-0,1
20 Allmän miljö- och naturvård	2,2	3,1	0,0	3,1	2,8	-0,4
21 Energi	2,0	2,1	0,0	2,1	2,0	-0,2
22 Kommunikationer	24,6	24,5	0,0	24,5	24,4	-0,1
23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar	16,6	10,8	-0,1	10,8	11,0	0,2
24 Näringsliv	3,3	3,4	0,0	3,4	3,4	0,0
25 Allmänna bidrag till kommuner	100,6	98,9	2,8	101,7	101,9	3,0
26 Statsskuldräntor m.m.	81,3	63,3		63,3	60,7	-2,6
27 Avgiften till Europeiska gemenskapen	23,3	23,1		23,1	18,6	-4,4
Minskning av anslagsbehållningar		1,2				-1,2
Summa utgiftsområden	722,0	713,5	6,5	718,7	715,7	2,3
Summa utgiftsområden exkl. statsskuldräntor	640,8	650,2		655,4	655,0	4,9
Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten	145,5	153,4			153,1	-0,3
Takbegränsade utgifter	786,3	803,6			808,1	4,6
Budgeteringsmarginal	4,7	5,4			0,9	-4,6
Utgiftstak för staten	791,0	809,0			809,0	0,0

Anm: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

6.2 Konsekvensberäkning av utgifternas fördelning på utgiftsområden 2003–2004

Regeringen presenterade i budgetpropositionen för 2002 en preliminär fördelning av utgifter på utgiftsområden för åren 2003 och 2004. Riksdagen godkände förslaget (prop. 2001/02:1, bet. 2001/2002:FiU10, rskr. 2001/2002:137).

I detta avsnitt redovisar regeringen en konsekvensberäkning av utgifterna på utgiftsområden för åren 2003–2004. Skillnaderna i förhållande till de preliminära ramarna i budgetpropositionen för 2002 framgår av tabell 6.4. Beräkningarna är baserade på nu kända förutsättningar vad avser den ekonomiska utvecklingen och på gällande regelsystem.

I konsekvensberäkningen tilläts förändrade makroekonomiska förutsättningar, förändrade volymantaganden inom vissa transfereringssystem och förändrad pris- och löneomräkning påverka utgifterna per utgiftsområde jämfört med utgiftsramarna i budgetpropositionen.

Förändrade antaganden om förbrukning av anslagsbehållningar för förvaltnings- och investeringsanslag redovisas inte på respektive utgiftsområde utan ingår i beräkningsposten minskning av anslagsbehållningar.

Konsekvensberäkningen visar anslagsnivån

baserad på vissa givna förutsättningar.

Beräkningarna avser anslagsnivån under förutsättning att inga nya utgiftspåverkande beslut fattas.

Beslut som riksdagen redan fattat beaktas både vad gäller reformer och besparingar. Motsvarande gäller för aviserade beslut som inkluderats i utgiftsramarna i budgetpropositionen för 2002. Vid sidan av den politik och de reformer och andra utgiftsförändringar som föreslogs eller aviserades i budgetpropositionen för 2002 för åren 2002–2004 tar konsekvensberäkningen även hänsyn till att inkomstprövningen av änkepensioner upphör från och med 2003 och att investeringsbidraget för anordnande av bostäder för studenter förlängs t.o.m. 2003 (de enskilda reformernas budgeteffekt redovisas i tabell 4.7, avsnitt 4.3). För utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp förutsätter beräkningen att kraftfulla och offensiva insatser föreslås i budgetpropositionen för 2003 för att hejda kostnadsutvecklingen inom utgiftsområdet och minska sjuktalet i förhållande till dagens nivå.

I budgetpropositionen för 2003 kan utgiftsramarna komma att justeras på grund av att exempelvis pris- och lönekänsliga anslag ändras till följd av nya bedömningar om den ekonomiska utvecklingen.

Tabell 6.4 Konsekvensberäkning av utgifterna på utgiftsområden för åren 2003–2004

Miljoner kronor

Utgiftsområden	2003	2004	Differens mot budgetpropositionen för 2002	
			2003	2004
1 Rikets styrelse	7 357	7 703	48	61
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	9 528	9 706	348	522
3 Skatt, tull och exekution	8 311	8 513	44	72
4 Rättsväsendet	24 385	25 377	99	175
5 Internationell samverkan	1 168	1 173	-2	-2
6 Totalförsvaret	45 269	45 387	344	504
7 Internationellt bistånd	17 079	18 999	-466	-476
8 Invandrare och flyktingar	5 193	4 678	28	32
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	33 218	35 318	-325	129
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp	118 280	123 502	1 352	1 287
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	52 524	51 406	669	72
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	52 088	54 002	-201	186
13 Arbetsmarknad	57 385	56 120	-1 215	-2 033
14 Arbetsliv	1 080	1 102	7	10
15 Studiestöd	22 790	24 090	-318	68
16 Utbildning och universitetsforskning	42 806	44 590	36	148
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	8 306	8 505	25	49
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande	9 427	9 279	-74	-58
19 Regional utjämning och utveckling	3 433	3 433	0	0
20 Allmän miljö- och naturvård	3 362	4 182	9	19
21 Energi	1 321	1 302	5	5
22 Kommunikationer	25 980	29 046	254	326
23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar	14 461	14 465	4	10
24 Näringsliv	3 422	3 298	14	18
25 Allmänna bidrag till kommuner	93 767	95 913	-300	-250
26 Statsskuldsräntor m.m.	57 860	55 360	2 663	-1 143
27 Avgiften till Europeiska gemenskapen	24 111	23 578	355	-362
Minskning av anslagsbehållningar	1 000	3 002	-1 555	-6
Summa utgiftsområden	744 911	763 028	1 851	-635
Summa utgiftsområden exkl. statsskuldsräntor	687 051	707 668	-813	508
Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten	154 164	162 803	71	-958
Takbegränsade utgifter	841 215	870 471	-742	-450
Budgeteringsmarginal	2 785	7 529	742	450
Utgiftstak för staten	844 000	878 000	0	0

6.2.1 De takbegränsade utgifternas förändring jämfört med budgetpropositionen för 2002

Det finns flera orsaker till att utgifterna för enskilda utgiftsområden enligt konsekvensberäkningen har förändrats för 2003 och 2004 jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 2002. Utgiftsramarna har ändrats till följd av föreslagna utgiftsreformer och utgiftsminskningar, reviderade makroekonomiska förutsättningar, reviderad pris- och löneomräkning, förändrade volymer inom vissa regelstyrda bidragssystem och förändrade prognosmetoder. I tabell 6.5 har förändringen jämfört med beräkningen i budgetpropositionen av de takbegränsade utgifterna för 2003–2004 delats upp på dessa faktorer.

Tabell 6.5 Förändring av takbegränsade utgifter mellan budgetpropositionen för 2002 och 2002 års ekonomiska vårproposition

Miljarder kronor

	2003	2004
Takbegränsade utgifter i budgetpropositionen för 2002	842,0	870,9
Nya utgiftsreformer och utgiftsminskningar	0,5	0,5
Ändrade makroekonomiska förutsättningar	1,5	0,0
Reviderad pris- och löneomräkning	0,9	1,4
Volymförändringar	1,5	0,9
Övrigt	-3,6	-3,3
Förändrad prognos för anslagsbehållningar	-1,6	0,0
Total utgiftsförändring	-0,7	-0,5
Takbegränsade utgifter i 2002 års ekonomiska vårproposition	841,2	870,5

Utgiftsreformer och utgiftsminskningar

I avsnitt 4.3 redogörs för de förslag till reformer och utgiftsminskningar som aviseras i denna proposition. Från och med 2003 upphör inkomstprövningen av änkepensioner. Detta innebär att utgifterna för utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom ökar med brutto 0,8 miljarder kronor. De ökade utgifterna för änkepensionen innebär samtidigt ökade skatteintäkter uppgående till ca 0,2 miljarder kronor för landets kommuner. Statsbidraget till kommunerna nedjusteras med motsvarande belopp, nettokostnaden för reformen uppgår därför till ca 0,5 miljarder kronor. En viss minskning sker även av utgifterna för statliga tjänstepensioner, ca 0,1 miljard kronor, då dessa är samordnade med änkepensionen. Vidare avser

regeringen att i budgetpropositionen för 2003 föreslå att *investeringsbidrag för anordnande av bostäder för studenter* tillförs 0,125 miljarder kronor 2003. Satsningen är finansierad.

Makroekonomiska förutsättningar

Utgifternas fördelning på utgiftsområden påverkas av en ändrad bedömning av den ekonomiska utvecklingen. Anslag som är beroende av den makroekonomiska utvecklingen har för 2003 och 2004 justerats med hänsyn till de reviderade makroekonomiska prognoserna. Denna justering berör huvudsakligen ett fyrtiotal olika anslag för transfereringsändamål. De makroekonomiska förändringarna i form av bl.a. högre arbetslöshet och fler deltagare i arbetsmarknadspolitiska program, medför högre utgifter 2003 jämfört med budgetpropositionen för 2002. Sammantaget beräknas de förändrade makroekonomiska prognoserna medföra att de takbegränsade utgifterna blir 1,5 miljarder kronor högre 2003. Utgifterna 2004 påverkas däremot totalt sett inte av de ändrade makroekonomiska förutsättningarna. Högre utgifter till följd av högre prisbasbelopp och fler personer i arbetsmarknadspolitiska program motverkas av att inkomstindex beräknas bli lägre än i beräkningen i budgetpropositionen för 2002. Det lägre inkomstindexet beräknas ge lägre utgifter för främst ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten.

Pris- och löneomräkning av anslagen till myndigheternas förvaltningskostnader

I den inledande fasen av budgetprocessen hanteras anslag för förvaltningsändamål i fasta priser. Dessa anslag räknas om till löpande priser genom att pris- och löneindex knyts till anslagen.

I budgetpropositionen för 2002 gjordes en preliminär pris- och löneomräkning av anslagen för förvaltningsändamål för 2003–2004. Slutlig pris- och löneomräkning av anslagen för förvaltningsändamål för 2003 har därefter genomförts. Den baseras bl.a. på löneutvecklingen inom tillverkningsindustrin. Vid beräkningen görs ett avdrag för produktivitet-utvecklingen motsvarande den genomsnittliga utvecklingen inom den privata tjänstesektorn under de senaste 10 åren. För 2004 revideras den preliminära pris- och löneomräkningen av anslagen för förvaltningsändamål. Pris- och löneomräkningen för 2004 baseras bl.a. på

antaganden om löneutvecklingen mellan 2001 och 2002 i den konkurrensutsatta sektorn. Avdrag görs också för en prognostiserad produktivitetsutveckling som följer den privata tjänstesektorn.

Till följd av den slutgiltiga pris- och löneomräkningen ökar utgiftsramarna med 0,9 miljarder kronor 2003 jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 2002. Förändringen berör främst utgiftsområdena 6 Totalförsvaret samt 22 Kommunikationer, vars utgiftsramar höjs med drygt 0,6 miljarder kronor till följd av de nya beräkningarna. För 2004 medför den nya preliminära pris- och löneomräkningen att anslagsbeloppen ökar med 1,4 miljarder kronor i förhållande till beräkningen i budgetpropositionen. Ramarna höjs inom de ovan angivna utgiftsområdena med sammantaget drygt 0,8 miljarder kronor.

Volymer

Utgiftsramarna kan också förändras till följd av nya prognoser för volymer inom vissa regelstyrda system. De största volymförändringarna prognostiseras inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp där utgifterna revideras upp främst till följd av att antalet förtidspensionärer antas öka. Upprevideringarna uppgår till drygt 1,3 miljarder kronor 2003 och till ca 1,1 miljarder kronor 2004 jämfört med beräkningarna i budgetpropositionen.

Sammantaget beräknas ändrade volymer bidra till att utgiftsområdesramarna ökar med ca 1,5 miljarder kronor 2003 och med 0,9 miljarder kronor 2004 jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 2002.

Övriga ramförändringar

Revideringar av ramarna kan också orsakas av nya prognosmetoder, justeringar till följd av nytillkommen information, korrigeringar av tidigare gjorda fel samt regeländringar utom regeringens omedelbara kontroll.

Dessa revideringar beräknas bidra till att utgifterna blir 3,6 miljarder kronor lägre 2003 och 3,3 miljarder kronor lägre 2004. Revideringarna berör flera utgiftsområden, men kan till största delen hänföras till utgiftsområde 13 Arbetsmarknad. Nya beräkningar av bidrag till arbetslöshetsersättning tar hänsyn till att en mindre andel av de öppet arbetslösa, enligt Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökning, uppbär inkomstrelaterad ersättning. De

nya beräkningarna är förklaringen till att utgifterna för utgiftsområde 13 Arbetsmarknad, i jämförelse med beräkningen i budgetpropositionen för 2002, totalt sett beräknas bli lägre trots antaganden om högre arbetslöshet 2003 och fler deltagare i arbetsmarknadspolitiska program 2003 och 2004.

Minskning av anslagsbehållningar

Statliga myndigheter har vissa möjligheter att fördela sina utgifter över tiden.

Medel på ram- och reservationsanslag som inte utnyttjas fullt ut kan sparas till efterföljande år. På motsvarande sätt kan en myndighet använda tidigare sparade anslagsmedel som komplement till årets anslag.

Myndigheter med ramanslag har också möjligheter att inom vissa gränser låna av efterföljande års anslag om medelstillelningen ett visst år är otillräcklig. Förskjutningar av detta slag redovisas som en för alla ramanslag och reservationsanslag gemensam beräkningspost kallad minskning (eller ökning) av anslagsbehållningar. Denna post ingår i de takbegränsade utgifterna. För kommande budgetår erhålls en prognos för de takbegränsade utgifterna genom att en beräknad storlek på minskningen av anslagsbehållningarna läggs till utgiftsramarna och ålderspensionssystemets utgifter. Myndigheternas förbrukning av anslagsbehållningar och utnyttjande av anslagskrediter är en osäker faktor i utgiftsberäkningen.

Jämfört med bedömningen i budgetpropositionen för 2002 beräknas förbrukningen av anslagsbehållningar bli ca 1,5 miljarder kronor lägre 2003 och beräknas nu till totalt 1 miljard kronor 2003. Bedömningen är bl.a. gjord med hänsyn till historiska utfall. Områden med stor prognostiserad förbrukning av anslagsbehållningar för 2003 är utgiftsområde 6 Totalförsvaret och utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner. År 2004 beräknas ett antal utgiftsområden förbruka anslagsbehållningar. Störst förbrukning beräknas för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd, utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande, utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling, utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård och utgiftsområde 21 Energi.

6.3 Takbegränsade utgifter 1997–2004

Riksdagen har tidigare tillkännagivit (bet. 2000/01: FiU16) att regeringen skall återkomma till riksdagen med utökad jämförande information över tiden vad gäller statsbudgetens utgifter. För att jämföra de takbegränsade utgifterna över tiden redovisas i detta avsnitt de takbegränsade utgifterna per utgiftsområde i miljarder kronor och som andel av totala takbegränsade utgifter. Tidsserierna är angivna i 2002 års anslagsstruktur. Genom att utgiftsområdena redovisas i en och samma struktur för åren 1997–2004 elimineras de skillnader som beror på att anslag före år 2002 kan ha tillhört ett annat utgiftsområde än under perioden 2002–2004.

Av tabell 6.6a och tabell 6.6b framgår hur resurserna fördelas varje år mellan de olika utgiftsområdena. Skillnader i fördelningen av utgifterna mellan åren kan bero på utgiftsreformer och utgiftsminskningar, förändrade makroekonomiska förutsättningar, förändrade volymer inom vissa regelstyrda bidragssystem, engångshändelser och vissa tekniska förändringar. Tabell 6.6a har inte rensats för tekniska förändringar som givit upphov till tekniska justeringar av utgiftstaket eller till följd av att betalningsansvaret för vissa utgifter flyttats mellan statsbudgeten och ålderspensionssystemet utanför statsbudgeten (socialförsäkringssektorn före 1999). Förändrad beskattning av vissa transfereringar (som påverkar utgiftsområdesramarna men inte de totala utgifterna på grund av samtidig justering av bidragen till kommunerna) har inte heller beaktats. Sådana förändringar ger upphov till brott i tidsserien. För att underlätta jämförelser över tiden redovisas därför för ikraftträdandeåret större sådana tekniska effekter i fotnoter till tabellerna.

I tabell 6.6b, som visar utgifterna per utgiftsområde som andel av totala takbegränsade utgifter, särredovisas även en för större tekniska förändringar justerad utgiftsandel (i kursiv stil). Justering för teknisk förändring görs i dessa fall för åren före det att förändringen ägde rum, med lika stor relativ andel av de takbegränsade utgifterna som för ikraftträdandeåret. De justerade beloppen är approximativa men ger en översiktlig bild av hur fördelningen av utgifterna har förändrats över tiden.

De tekniska förändringar som påverkat jämförbarheten av de takbegränsade utgifterna mest är förändringar till följd av ålderspensionsreformen (se prop. 1998/99:1 Bilaga 3). Reformen som trädde i kraft 1999 innebar betydande förändringar i betalningsflödena mellan statsbudgeten, AP-fonden och premiepensionssystemet. Vidare innebar reformen att ramarna för främst utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp, utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom samt utgifterna för ålderspensionssystemet påverkades kraftigt. Ett annat exempel på en redovisningsteknisk skillnad är att arbets-skadefonden t.o.m. 1998 redovisades utanför statsbudgeten medan den fr.o.m. 1999 redovisas på statsbudgeten. Därutöver skall hänsyn tas till att anslagen för förvaltningsändamål 2000 ökade till följd av ändrad finansieringsprincip för de statliga avtalsförsäkringarna. Förändringen var saldoneutral men ökade utgifterna för förvaltningsanslagen med totalt 5 miljarder kronor. Den ändrade finansieringsprincipen för avtalsförsäkringarna gav ökade utgifter främst på personalintensiva utgiftsområden, såsom utgiftsområde 6 Totalförsvaret och utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning som ökade utgifterna med 1,4 respektive 1,6 miljarder kronor under 2000 i jämförelse med 1999 (se prop. 1999/2000:1).

Tabell 6.6 a Utgifter 1997–2004, utfall 1997–2001, prognos 2002, beräknat 2003–2004 (miljarder kronor)

Anslagen har fördelats till de utgiftsområden de tillhör i statsbudgeten för 2002

Utgiftsområden	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
1 Rikets styrelse	5,6	6,1	6,5	6,7	7,3	7,4	7,4	7,7
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	10,6	10,0	9,1	8,9	9,6	9,0	9,5	9,7
3 Skatt, tull och exekution	7,0	7,2	7,3	7,6	7,8	8,1	8,3	8,5
4 Rättsväsendet	19,9	20,1	20,9	21,9	22,8	24,0	24,4	25,4
5 Internationell samverkan	0,8	0,8	1,0	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2
6 Totalförsvaret	40,9	42,4	44,3	46,2	44,9	46,3	45,3	45,4
7 Internationellt bistånd	12,1	11,5	12,4	15,3	17,0	16,0	17,1	19,0
8 Invandrare och flyktingar	3,6	4,2	4,4	4,5	5,3	6,5	5,2	4,7
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	24,2	23,1	24,5	28,6	29,5	31,4	33,2	35,3
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp ¹	35,7	39,7	88,5	97,9	107,3	113,0	118,3	123,5
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom ²	63,1	62,7	34,5	33,5	33,8	33,6	52,5	51,4
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn ³	32,6	35,9	41,2	44,6	48,3	49,8	52,1	54,0
13 Arbetsmarknad ⁴	81,3	75,8	75,4	65,6	58,6	60,1	57,4	56,1
14 Arbetsliv	1,4	1,1	1,2	1,3	1,0	1,0	1,1	1,1
15 Studiestöd ⁵	16,0	21,9	19,7	19,7	19,1	21,8	22,8	24,1
16 Utbildning och universitetsforskning	25,1	27,7	29,1	31,4	33,3	41,2	42,8	44,6
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	7,2	7,3	7,6	7,6	7,8	8,1	8,3	8,5
18 Samhällsplan., bostadsförsörjning och byggande	30,8	22,2	17,1	11,7	10,4	9,1	9,4	9,3
19 Regional utjämning och utveckling	2,9	3,4	3,7	3,0	3,3	3,5	3,4	3,4
20 Allmän miljö- och naturvård	1,9	1,7	1,9	2,0	2,4	2,8	3,4	4,2
21 Energi	0,6	0,9	1,1	1,7	2,0	2,0	1,3	1,3
22 Kommunikationer	24,3	27,2	25,4	25,2	24,3	24,4	26,0	29,0
23 Jord- och skogsbruk, fiske med ansl. näringar	10,9	11,8	11,9	9,7	16,6	11,0	14,5	14,5
24 Näringsliv	3,1	2,8	3,2	3,8	3,3	3,4	3,4	3,3
25 Allmänna bidrag till kommuner ⁶	87,3	96,8	102,5	97,5	100,6	101,9	93,8	95,9
26 Statsskuld räntor m.m. ⁷	98,4	113,4	89,9	90,2	81,3	60,7	57,9	55,4
27 Avgiften till Europeiska gemenskapen	20,2	21,2	20,9	22,3	23,3	18,6	24,1	23,6
Minskning av anslagsbehållningar							1,0	3,0
Summa utgiftsområden	667,6	699,1	705,2	709,6	722,0	715,7	744,9	763,0
Summa utgiftsområden exkl. statsskuld räntor	569,2	585,7	615,3	619,4	640,8	655,0	687,1	707,7
Ålderspensionssystemet vid sidan av SB ⁸	129,7	132,3	136,2	140,7	145,5	153,1	154,2	162,8
Takbegränsade utgifter	698,9	718,0	751,5	760,0	786,3	808,1	841,2	870,5
Budgeringsmarginal	24,1	2,0	1,5	5,0	4,7	0,9	2,8	7,5
Utgiftstak för staten	723,0	720,0	753,0	765,0	791,0	809,0	844,0	878,0

¹ 1999 ökar utgifterna med 41,5 mdkr, varav 24,2 mdkr beror på ändrat finansieringsansvar och 11,4 mdkr beror på ökade statliga ålderspensionsavgifter till följd av ålderspensionsreformen. Vidare ökar utgifterna med 6 mdkr till följd av att arbetsskadeförsäkringen lyfts in på statsbudgeten. 2003 ökar utgifterna med 2,9 mdkr när det särskilda grundavdraget för förtidspensionärer slopas och ersätts av högre förtidspensioner.

² 1999 minskar utgifterna med 29,4 mdkr till följd av ändrat finansieringsansvar enligt ålderspensionsreformen och ökar samtidigt med 0,6 mdkr när delpensioner lyfts in på statsbudgeten. 2003 ökar utgifterna med 16,5 mdkr när den bosättningsbaserade delen av utgifterna av folkpens. förs över från ålderspens.syst. vid sidan av statsbudgeten (7,0 mdkr) och folkpension och pensionstillskott ersätts med en beskattad garantipension (9,5 mdkr).

³ 1999 ökar utgifterna med 4,8 mdkr när statliga ålderspensionsavgifter införs till följd av ålderspensionsreformen.

⁴ 1999 ökar utgifterna med 2,7 mdkr när statliga ålderspensionsavgifter införs till följd av ålderspensionsreformen.

⁵ 1999 ökar utgifterna med 0,6 mdkr när statliga ålderspensionsavgifter införs till följd av ålderspensionsreformen.

⁶ Sammantaget sker tekniska förändringar på UO 25 med -4,8 mdkr 2000, -3,0 mdkr 2001, -3,5 mdkr 2002, -8,0 mdkr 2003. Inkomstskattereformerna 2000–2002 innebär att statsbidragen till kommunerna sänks med 4,8 mdkr 2000, 5 mdkr 2001 och 5,2 mdkr 2002. 2001 höjs statsbidraget med 2 mdkr p.g.a. höjt särskilt grundavdrag till pensionärer. 2002 höjs statsbidraget med 1,8 mdkr p.g.a. höjt grundavdrag för låg- och medelinkomsttagare. Samtidigt sänks statsbidraget 2002 med 0,1 mdkr för att avdragsrätten för fackavgifter ersätts med en skattereduktion. 2003 sänks statsbidragen i och med att kommunernas skatteinkomsterna beräknas öka med 9,5 mdkr när ny garantipension införs. Sänkningen 2003 förklaras också av att inkomsterna för kommunerna ökar med 2,9 mdkr i och med att det särskilda grundavdraget för förtidspensionärer slopas (se UO11). Vidare höjs statsbidraget 2003 med 4,3 mdkr p.g.a. att skattereduktion för låginkomsttagare ersätts med avdrag.

⁷ Ingår ej i takbegränsade utgifter. För jämförbarhet anges dock även statsskuld räntorna som andel av takbegränsade utgifter i tabell 6.6 b.

⁸ 1999 ökar utgifterna med 4,6 mdkr som en följd av förändrat finansieringsansvar enligt ålderspensionsreformen (se prop. 1998/99:1 bilaga 3). 2003 minskar utgifterna med 7,0 mdkr när utgifterna för den bosättningsbaserade delen av folkpensionen förs över till statsbudgetens utgiftsområde 11.

Tabell 6.6 b Utgifternas procentuella andel av takbegränsade utgifter 1997–2004. Utfall 1997–2001, prognos 2002 och beräknat 2003–2004

Anslagen har fördelats till de utgiftsområden de tillhör i statsbudgeten för 2002. (Justerat för tekniska förändringar anges i kursiv stil)

Utgiftsområden	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
1 Rikets styrelse	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	1,5	1,4	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1
3 Skatt, tull och exekution	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
4 Rättsväsendet	2,8	2,8	2,8	2,9	2,9	3,0	2,9	2,9
5 Internationell samverkan	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
6 Totalförsvaret	5,9	5,9	5,9	6,1	5,7	5,7	5,4	5,2
7 Internationellt bistånd	1,7	1,6	1,7	2,0	2,2	2,0	2,0	2,2
8 Invandrare och flyktingar	0,5	0,6	0,6	0,6	0,7	0,8	0,6	0,5
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	3,5	3,2	3,3	3,8	3,8	3,9	3,9	4,1
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp ¹	5,1	5,5	11,8	12,9	13,6	14,0	14,1	14,2
<i>10 Justerat för teknisk förändring¹</i>	<i>11,0</i>	<i>11,4</i>	<i>12,1</i>	<i>13,2</i>	<i>14,0</i>	<i>14,3</i>	<i>14,1</i>	<i>14,2</i>
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom ²	9,0	8,7	4,6	4,4	4,3	4,2	6,2	5,9
<i>11 Justerat för teknisk förändring²</i>	<i>7,2</i>	<i>6,9</i>	<i>6,5</i>	<i>6,4</i>	<i>6,3</i>	<i>6,1</i>	<i>6,2</i>	<i>5,9</i>
12 Ekonomisk trygghet för familj och barn ³	4,7	5,0	5,5	5,9	6,1	6,2	6,2	6,2
<i>12 Justerat för teknisk förändring³</i>	<i>5,3</i>	<i>5,7</i>	<i>5,5</i>	<i>5,9</i>	<i>6,1</i>	<i>6,2</i>	<i>6,2</i>	<i>6,2</i>
13 Arbetsmarknad ⁴	11,6	10,6	10,0	8,6	7,5	7,4	6,8	6,4
<i>13 Justerat för teknisk förändring⁴</i>	<i>12,0</i>	<i>10,9</i>	<i>10,0</i>	<i>8,6</i>	<i>7,5</i>	<i>7,4</i>	<i>6,8</i>	<i>6,4</i>
14 Arbetsliv	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
15 Studiestöd ⁵	2,3	3,1	2,6	2,6	2,4	2,7	2,7	2,8
<i>15 Justerat för teknisk förändring⁵</i>	<i>2,4</i>	<i>3,1</i>	<i>2,6</i>	<i>2,6</i>	<i>2,4</i>	<i>2,7</i>	<i>2,7</i>	<i>2,8</i>
16 Utbildning och universitetsforskning	3,6	3,9	3,9	4,1	4,2	5,1	5,1	5,1
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
18 Samhällsplan., bostadsförsörjning och byggande	4,4	3,1	2,3	1,5	1,3	1,1	1,1	1,1
19 Regional utjämning och utveckling	0,4	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
20 Allmän miljö- och naturvård	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,5
21 Energi	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1
22 Kommunikationer	3,5	3,8	3,4	3,3	3,1	3,0	3,1	3,3
23 Jord- och skogsbruk, fiske med ansl. näringar	1,6	1,6	1,6	1,3	2,1	1,4	1,7	1,7
24 Näringsliv	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4
25 Allmänna bidrag till kommuner ⁶	12,5	13,5	13,6	12,8	12,8	12,6	11,1	11,0
<i>25 Justerat för teknisk förändring⁶</i>	<i>10,1</i>	<i>11,1</i>	<i>11,2</i>	<i>11,1</i>	<i>11,4</i>	<i>11,7</i>	<i>11,1</i>	<i>11,0</i>
26 Statsskuldräntor m.m. ⁷	14,1	15,8	12,0	11,9	10,3	7,5	6,9	6,4
27 Avgiften till Europeiska gemenskapen	2,9	3,0	2,8	2,9	3,0	2,3	2,9	2,7
Minskning av anslagsbehållningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,3
Summa utgiftsområden	95,5	97,4	93,8	93,4	91,8	88,6	88,6	87,7
Summa utgiftsområden exkl. statsskuldräntor	81,4	81,6	81,9	81,5	81,5	81,1	81,7	81,3
Ålderspensionssystemet vid sidan av SB ⁸	18,6	18,4	18,1	18,5	18,5	18,9	18,3	18,7
<i>Justerat för teknisk förändring⁸</i>	<i>18,3</i>	<i>18,2</i>	<i>17,3</i>	<i>17,7</i>	<i>17,7</i>	<i>18,1</i>	<i>18,3</i>	<i>18,7</i>
Takbegränsade utgifter	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Budgeteringsmarginal	3,5	0,3	0,2	0,7	0,6	0,1	0,3	0,9
Utgiftstak för staten	103,5	100,3	100,2	100,7	100,6	100,1	100,3	100,9

Fotnoter se tabell 6.6.a.

Fördelningen av de takbegränsade utgifterna mellan olika utgiftsområden kan ses som ett uttryck för de politiska prioriteringar som gjorts under perioden 1997–2004 (se tabell 6.7 b). Över hälften av utgiftsområdena uppvisar en liten eller ingen förändring över tiden av utgiftsområdets andel av de totala utgifterna under utgiftstaket. De största förändringarna berör transfererings-intensiva utgiftsområden. Under perioden minskar utgiftsandelens för utgiftsområde 13 Arbetsmarknad och utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande kraftigt, medan utgiftsandelens för utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp och utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn ökar. Till de utgiftsområden som ökar mest hör också utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Under perioden 1997–2004 har de makroekonomiska förutsättningarna varierat. För t.ex. utgiftsområde 13 Arbetsmarknad innebär nedgången i den öppna arbetslösheten, från 8,0 procent av arbetskraften 1997 till prognostiserade 3,9 procent av arbetskraften 2004, väsentligt minskade utgifter. Även utgifterna för arbetsmarknadspolitiska program har minskat kraftigt under perioden.

Utgifterna kan också förändras mellan åren till följd av förändrade volymer inom vissa regelstyrda system. De största volymförändringarna under perioden 1997–2004 återfinns inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp. Både antalet sjukdagar och antalet förtidspensionärer ökar kraftigt under perioden.

Exempel på engångshändelser som påverkar de takbegränsade utgifterna återfinns under utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar där utbetalningen av arealersättning flyttades från 2000 till 2001 och sedan från 2002 till 2001.

Nedan kommenteras de utgiftsområden som uppvisar störst förändringar som andel av takbegränsade utgifter mellan 1997 och 2004.

Utgiftsområde 6 Totalförsvar

Under perioden 1997–2004 minskar utgifterna för Totalförsvar som andel av de takbegränsade utgifterna med 0,7 procentenheter, vilket främst beror på den försvarsomställning som riksdagen tidigare beslutat om.

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Utgifterna för Internationellt bistånd beräknas öka från 12,1 miljarder kronor 1997 till 19 miljarder kronor 2004. Som andel av de takbegränsade utgifterna ökar utgiftsområdet med 0,5 procentenheter mellan 1997 och 2004. Utgifterna för anslaget *Bistandsverksamhet* har stigit med drygt 4 miljarder kronor mellan 1997 och 2001. Utgifterna för bistandsverksamheten beräknas öka med ytterligare knappt 3 miljarder kronor 2002–2004. Bistandsramen har ökat från 0,7 procent av BNI 1997 till 0,86 procent av BNI (plus 200 miljoner kronor) 2004.

Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Utgifterna för utgiftsområdet ökar med drygt 11 miljarder kronor mellan 1997 och 2004 eller med ca 0,6 procentenheter som andel av totala utgifter under utgiftstaket. Cirka 5 miljarder kronor av ökningen förklaras av ökade kostnader för statlig assistansersättning. Under perioden ökar antalet assistansberättigade med drygt 4 000 personer. Samtidigt ökar det genomsnittliga antalet assistanstimmar per person med ca 25 timmar per vecka. Resterande del av ökningen kan hänföras till ökade utgifter för bidrag till läkemedelsförmånen.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Utgifterna för *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* (exkl. statliga ålderspensionsavgifter) har stigit med knappt 24 miljarder kronor 1997–2001, främst till följd av ökad sjukfrånvaro, men också till följd av förkortad sjuklöneperiod fr.o.m. april 1998 samt höjd ersättningsnivå (till 80 procent) fr.o.m. januari 1998. Antalet sjukdagar har stigit från 47,6 miljoner 1997 till 102,4 miljoner 2001. Utgifterna förväntas fortsätta öka under 2002. Även utgifterna för *Förtidspensioner* har stigit kraftigt under perioden. Antalet förtidspensionärer har stigit från 423 000 år 1997 till 454 000 år 2001. Justerat för tekniska förändringar ökar utgiftsområdets utgifter som andel av de totala utgifterna, med drygt 3 procentenheter under perioden 1997–2004.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Tekniska förändringar medför att utgifterna för Ekonomisk trygghet vid ålderdom varierar

kraftigt under perioden 1997–2004 (se tabell 6.7a, not 2). Justerat för tekniska förändringar minskar utgifterna under perioden med ca 1,3 procentenheter som andel av de takbegränsade utgifterna. Antalet personer utan ATP minskar stadigt och den genomsnittliga ATP-nivån höjs. Vidare bidrar följsamhetsindexeringen under perioden till att de reala pensionerna höjs enligt prognosen. Sammantaget ger detta högre utgifter för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten, vilket i sin tur minskar behovet av garantipension och bostadstillägg från statsbudgeten.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Utgifterna för Allmänna barnbidrag ökade från 14,4 miljarder kronor 1997 till 21,1 miljarder kronor 2001. Utgiftsökningen förklaras av att barnbidraget successivt har höjts från 7 680 kronor 1997 till 11 400 kronor per barn och år fr.o.m. 2001. Föräldraförsäkringen ökade med ca 5 miljarder kronor under perioden 1997–2001. Rensat för införandet av statliga ålderspensionsavgifter förklaras ökningen främst av högre medelersättning och fler ersatta nettodagar i föräldrapenningen. Under perioden 2001–2004 beräknas utgifterna öka med ca 5,2 miljarder kronor. Från och med 2000 ökar antalet födda barn enligt SCB:s befolkningsprognos. Fler födda barn tillsammans med ett antal beslutade eller aviserade reformer, löneutvecklingen, och pappornas successivt ökande användning av försäkringen förklarar utgiftsutvecklingen under perioden 2001–2004. Utgiftsområdets utgiftsandel beräknas öka med ca 1 procentenhet under perioden 1997–2004.

Utgiftsområde 13 Arbetsmarknad

Utgifterna för *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd m.m.* samt *Köp av arbetsmarknadsutbildning* (exkl. statliga ålderspensionsavgifter) har minskat med ca 23 miljarder kronor 1997–2001. Antalet öppet arbetslösa har sjunkit från 342 000 personer 1997 till 175 000 personer 2001. Antalet deltagare i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program har under samma period minskat med 80 000 personer till 111 000 personer 2001. Den förbättrade situationen på arbetsmarknaden har även inneburit minskade utgifter för köp av arbetsmarknadsutbildning. Justerat för tekniska förändringar minskar utgiftsområdets utgifter

som andel av de totala utgifterna, med 5,6 procentenheter under perioden 1997–2004.

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Utgifterna ökar kraftigt från 25,1 miljarder kronor 1997 till 44,6 miljarder kronor 2004, varför utgiftsområdets utgiftsandel ökar med ca 1,5 procentenheter under perioden. Flera stora reformer införs under perioden. Bland annat införs maxtaxa i barnomsorg 2002 och en satsning görs på fler vuxna i skolan genom ett bidrag till personalförstärkning i skolan. Ökningen förklaras vidare av en fortsatt utbyggnad av högskolor, universitet och forskning.

Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Utgifterna för *Räntebidrag m.m.* har minskat från 20,8 miljarder kronor 1997 till 1,7 miljarder kronor 2001 till följd av tidigare beslutade förändringar av systemet och lägre räntor. Utgifterna för *Bostadsbidrag* har under samma period sjunkit med 2,2 miljarder kronor till 4 miljarder kronor 2001. Som andel av de takbegränsade utgifterna minskar utgiftsområdet med hela 3,3 procentenheter mellan 1997 och 2004.

Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Justerat för tekniska regleringar har utgiftsområdets andel av de takbegränsade utgifterna ökat med 0,9 procentenheter mellan 1997 och 2004. Förstärkningarna syftar till att värna kvaliteten i vården och omsorgen och att minska behovet av att höja kommunalskatterna. Totalt höjs nivån på de generella statsbidragen till kommuner och landsting med ca 28 miljarder kronor under perioden 1997–2004.

Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.

Utgifterna för *Räntor på statsskulden* har sjunkit från 98 miljarder kronor 1997 till 81 miljarder kronor 2001. Utgifterna beräknas minska till 55 miljarder kronor 2004. Den kraftiga utgiftsminskningen beror i huvudsak på två faktorer: lägre räntenivåer och minskad statsskuld. Under perioden förfaller lån som löper till en relativt hög kupongränta. Dessa lån ersätts successivt med nya lån som löper till en lägre ränta. Statsskulden beräknas minska med ca 280 miljarder kronor från och med 1997 till och med 2004.

6.4 Ändrat namn på utgiftsområde

Regeringens förslag: Utgiftsområde 6 ändrar namn till Försvar samt beredskap mot sårbarhet.

Bakgrund: Regeringen har i prop. 2001/02:10 Fortsatt förnyelse av totalförsvaret och i prop. 2001/02:158 Samhällets säkerhet och beredskap poängterat vikten av en helhetssyn i planeringen av åtgärder för svåra påfrestningar på samhället i fred och för höjd beredskap. För att tydliggöra denna helhetssyn bör utgiftsområde 6 byta namn från Totalförsvaret till Försvar samt beredskap mot sårbarhet. Genom detta namnbyte synliggörs den nya inriktningen på högsta strukturella nivå. Förslaget medför ändring i riksdagsordningen. Ett lagförslag i ärendet finns i avsnitt 3.1.

6.5 Utgiftsområde 1–27 samt ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

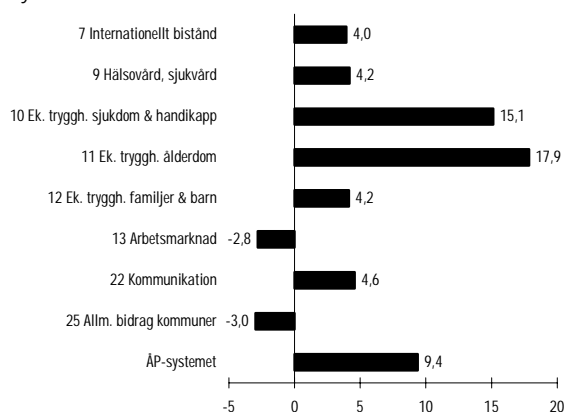
I följande avsnitt gör regeringen en kortfattad beskrivning av varje utgiftsområde och ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten. I tabellform redovisas utfall för 2001, anvisade medel i statsbudgeten för 2002 (inkluderar inte förslag på tilläggsbudget), prognos för 2002 samt konsekvensberäkningar för åren 2003–2004.

Utgiftsprognoserna för budgetåret 2002 avviker i vissa fall från anvisade medel på statsbudgeten. Detta beror bl.a. på att anslags-sparanden och reservationer förbrukas, nu föreslagna förändringar på tilläggsbudget samt på förändrade antaganden om den ekonomiska utvecklingen.

I diagram 6.1 visas större förändringar mellan statsbudgeten för 2002 och konsekvensberäkningen för 2004. Dessa förändringar kommenteras kortfattat under de berörda utgiftsområdena.

Diagram 6.1 Större utgiftsförändringar mellan statsbudgeten för 2002 och konsekvensberäkningen för 2004

Miljarder kronor

Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
5 413	7 284	7 404	7 357	7 703

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Demokrati samt delar av politikområdena Mediepolitik och Samepolitik. I utgiftsområdet ingår även anslagen Kungliga hov- och slottsstaten, Riksdagens ledamöter och partier m.m., Riksdagens förvaltningskostnader, Riksdagens ombudsmän, justitieombudsmännen, Regeringskansliet m.m., Stöd till politiska partier samt Expertgruppen för EU-frågor. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 7,3 miljarder kronor, varav anslaget Regeringskansliet m.m. svarar för ca 5 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 48 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
2 122	8 754	9 013	9 528	9 706

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Effektiv statsförvaltning och Finansiella system och tillsyn. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 8,8 miljarder kronor, varav Effektiv statsförvaltning svarar för ca 8,3 miljarder kronor och Finansiella system och tillsyn för ca 0,5 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet med 348 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002. Förändringen består till största delen av en ökning av anslaget 1:14 *Statliga tjänstepensioner* med totalt 327 miljoner kronor. Tidigare har anslaget varit lägre än de prognostiserade utgifterna och differensen har täckts med det anslagssparande som finns för anslaget. Regeringen avser att dra in anslagssparandet och anslaget höjs därför för att motsvara de prognostiserade utgifterna. Denna förändring har ingen utgiftseffekt. Från och med 2003 upphör inkomstprövningen av änkepensioner. Då statliga tjänstepensioner är samordnade med änkepensionen innebär detta en beräknad minskning av utgifterna under anslaget med 90 miljoner kronor. Till följd av ny pris- och löneomräkning ökar utgiftsområdet med 21 miljoner kronor.

Det pensionsavtal som parterna slöt på det statliga avtalsområdet den 1 februari 2002 kommer att få statsfinansiella effekter. Avtalet har slutits med förbehåll om regeringens godkännande. Initialt kommer statsbudgetens saldo att försvagas, men på sikt förväntas förändringarna vara saldoneutrala. Regeringen avser att återkomma till riksdagen i budgetpropositionen för 2003 och då föreslå riksdagen att fatta erforderliga beslut så att avtalet kan träda i kraft 2003. Beräkningar över de statsfinansiella effekterna kommer då också att redovisas. I konsekvensberäkningarna för 2003 och 2004 har avtalet inte beaktats.

Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
6 432	8 058	8 133	8 311	8 513

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Skatt, tull och exekution. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 8,1 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 44 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
24 149	23 641	24 029	24 385	25 377

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Rättsväsendet. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 23,6 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 99 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

Såsom tidigare aviserats tillförs utgiftsområdet 100 miljoner kronor 2003 och 600 miljoner kronor 2004. Medlen skall huvudsakligen användas till en fortsatt förstärkning av polisen.

Utgiftsområde 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
3 015	1 162	1 189	1 168	1 173

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Utrikes- och säkerhetspolitik och avser från 2002 bidrag till vissa internationella organisationer, fredsfrämjande verksamhet, information om

Sverige i utlandet, nedrustnings- och säkerhetspolitiska frågor samt Europainformation. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 1,2 miljarder kronor.

Från 2003 minskas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 2 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

Utgiftsområde 6 Totalförsvaret

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
44 895	45 810	46 305	45 269	45 387

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Totalförsvaret och Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 45,8 miljarder kronor, varav Totalförsvaret svarar för ca 44,7 miljarder kronor och Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar svarar för ca 1,1 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 344 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002. Utgiftsområdet minskar 2003 som en följd av försvarsomställningen.

Regeringen föreslår att utgiftsområde 6 byter namn från Totalförsvaret till Försvar samt beredskap mot sårbarhet.

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
16 989	15 044	16 023	17 079	18 999

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Internationellt utvecklingssamarbete samt Samarbete med Central- och Östeuropa. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 15 miljarder kronor varav 14,3 miljarder kronor till Internationellt utvecklingssamarbete och 0,7 miljarder kronor till Samarbete med Central- och Östeuropa.

Den totala biståndsramen för 2003 uppgår till 18,9 miljarder kronor vilket motsvarar 0,81 procent av bruttonationalinkomsten (BNI). Från biståndsramen avräknas vissa asylkostnader, medel för EU:s gemensamma bistånd, vissa FN-bidrag samt administration.

Förändringen av biståndsramen mellan 2002 och 2004 beräknas till 4,7 miljarder kronor. Biståndsramen ökar från 0,74 procent av BNI 2002 till 0,86 procent av BNI plus 200 miljoner kronor 2004.

Från 2003 minskas beräknade resurser för utgiftsområdet med 465 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002. Detta förklaras främst av högre avräkningar.

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
5 282	5 239	6 459	5 193	4 678

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Migrationspolitik, Integrationspolitik, Storstadspolitik och Minoritetspolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 5,2 miljarder kronor, varav Migrationspolitiken svarar för ca 2,7 miljarder kronor och Integrationspolitiken för ca 2,4 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 3 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

Utgiftsområde 9 Hälsövård, sjukvård och social omsorg

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
29 492	31 129	31 433	33 218	35 318

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Hälsa- och sjukvårdspolitik, Folkhälsopolitik, Barnpolitik, Handikappolitik, Äldrepolitik, Socialtjänstpolitik och Forskningspolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten

till 31,1 miljarder kronor, varav läkemedelsförmånen svarar för 17,6 miljarder kronor.

I jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002 minskar utgiftsområdet 2003 med 325 miljoner kronor medan det ökar med 129 miljoner kronor 2004. Skillnaderna beror på förändrade antaganden om utgifterna för assistansersättningen samt ny pris- och löneomräkning. Enligt tidigare beslut tillförs utgiftsområdet 300 miljoner kronor 2003 vilket är ett led i satsningen för att förbättra tandvårdsstödet för äldre.

Utgiftsramen beräknas öka med ca 4 miljarder kronor under perioden 2001–2004 till totalt 35,3 miljarder kronor 2004. Denna ökning beror främst på utvecklingen av anslagen för assistansersättningen och bidrag för läkemedelsförmånen. Kostnaderna för assistansersättningen beräknas öka med ca 2 miljarder kronor till följd av förväntad ökning av antalet assistansberättigade och assistanstimmar per individ. Bidrag för läkemedelsförmånen ökar med knappt 2 miljarder kronor i enlighet med den beräkning som framgår av överenskommelsen med Landstingsförbundet.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
107 316	108 357	112 980	118 280	123 502

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Ersättning vid arbetsförmåga. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 108,4 miljarder kronor, varav sjukpenning och rehabilitering svarar för 45,7 miljarder kronor, förtidspensioner för 47,8 miljarder kronor, arbetsskadeersättningar för 7,6 miljarder kronor och de allmänna försäkringskassorna för 5,3 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet med 1,4 miljarder kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002. Ökningen beror på antagna utgiftsökningar för sjukpenning och förtidspension. Beräkningen förutsätter kraftfulla åtgärder för att hejda utgiftsutvecklingen och minska sjuktalen i förhållande till dagens nivå.

Som tidigare aviserats i budgetpropositionen för 2002 avser regeringen att föreslå en höjning av inkomsttacken i sjuk- och föräldraförsäkringen från 7,5 till 10 prisbasbelopp från den 1 juli 2003 om det statsfinansiella läget så medger. I ramen för utgiftsområdet ligger därför utgiftsökningar i sjukförsäkringen motsvarande ca 0,8 miljarder kronor för 2003 och ca 1,6 miljarder kronor för 2004.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
33 839	33 535	33 551	52 524	51 406

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Ekonomisk äldrepolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 33,5 miljarder kronor, varav ålderspensioner svarar för ca 9,6 miljarder kronor, efterlevandepensioner för ca 13,5 miljarder kronor och bostadstillägg till pensionärer för ca 10,2 miljarder kronor.

För 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet med 669 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002. Detta är främst en följd av att utgifterna för bostadstillägg till pensionärer och efterlevandepensioner beräknas bli högre än tidigare beräknat.

Den kraftiga utgiftsökningen mellan åren 2002 och 2003 beror i huvudsak dels på att utgifterna för den bosättningsbaserade folkpensionen till pensionärer som även uppbär ATP (ca 7 miljarder kronor) flyttas från ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten till utgiftsområde 11, dels på att det särskilda grundavdraget (SGA) avskaffas 2003 (ca 9,5 miljarder kronor). Då SGA avskaffas omvandlas denna skatteförmån tillsammans med nuvarande bosättningsbaserade folkpension och pensions-tillskott till en beskattad garantipension på statsbudgetens utgiftssida. Utöver omvandlingen till en beloppsmässigt högre bruttoförmån, blir utgifterna för den nya garantipensionen netto ca 1,3 miljarder kronor högre än utgifterna för det hittillsvarande grundskyddet.

I enlighet med tidigare beslut tillförs utgiftsområdet även ca 700 miljoner kronor 2003 för införandet av ett äldreomsorgsstöd.

Stödet införs för att personer över 65 år bosatta i Sverige skall garanteras en viss lägsta levnadsnivå.

Sedan 1997 inkomstprövas den del av änkepensionen som består av folkpension. Från och med 2003 upphör denna inkomstprövning vilket innebär att utgifterna för efterlevandepensioner beräknas öka med ca 800 miljoner kronor. Dessa ökade utgifter innebär ökade skatteintäkter uppgående till ca 250 miljoner kronor för landets kommuner. Statsbidraget till kommunerna nedjusteras därför med motsvarande belopp. En viss minskning sker även av utgifterna för statliga tjänstepensioner då dessa är samordnade med änkepensionen. Sammantaget innebär reformen ökade utgifter för statsbudgeten om ca 460 miljoner kronor.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
48 289	49 841	49 777	52 088	54 002

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Ekonomisk familjepolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 49,8 miljarder kronor, varav barnbidraget svarar för ca 21 miljarder kronor och föräldraförsäkringen för ca 19,6 miljarder kronor.

Utgiftsramen beräknas öka med ca 4,2 miljarder kronor mellan 2002 och 2004. Utgifterna för föräldraförsäkringen ökar med knappt 4 miljarder kronor till följd av stigande medelersättning och fler utbetalda dagar samt ett antal beslutade eller aviserade reformer.

Beräknade resurser för utgiftsområdet minskar med 201 miljoner kronor för 2003 och ökar med 186 miljoner kronor för 2004 i jämförelse med de beräknade ramarna i budgetpropositionen för 2002. Minskningen 2003 förklaras till större delen av lägre utgifter för föräldraförsäkringen. Orsaken är främst ett lägre förväntat utnyttjande av den ytterligare pappa-/mammamånaden. Utgiftsökningen för 2004 härrör bl.a. från anslaget pensionsrätt för barnår.

Den 1 januari 2002 förlängdes föräldraförsäkringen genom att ytterligare en pappa-/mammamånad infördes. Budgeteffekten uppkommer dock först 2003. Utgiftsökningar med anledning av denna reform beräknas till ca 0,5

miljarder kronor år 2003 och ca 1 miljard kronor år 2004.

Grundnivån i föräldraförsäkringen höjdes från 60 till 120 kronor per dag den 1 januari 2002. Som tidigare aviserats i 2001 års ekonomiska vårproposition avser regeringen att höja grundnivån till 150 kronor den 1 januari 2003 och till 180 kronor den 1 januari 2004. I ramen för utgiftsområdet har utgiftsökningar i föräldraförsäkringen därför beaktats med ca 100 miljoner kronor år 2003 och ca 200 miljoner kronor år 2004.

Som tidigare aviserats i budgetpropositionen för 2002 avser regeringen att höja inkomsttaken i såväl sjuk- som föräldraförsäkringen från 7,5 till 10 prisbasbelopp från den 1 juli 2003 om det statsfinansiella läget så medger. I ramen för utgiftsområdet har utgiftsökningar i föräldraförsäkringen med anledning av en höjning av inkomsttaken beaktats med ca 0,3 miljarder kronor år 2003 och ca 0,6 miljarder kronor år 2004.

Utgiftsområde 13 Arbetsmarknad

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
58 627	58 915	60 075	57 385	56 120

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Arbetsmarknadspolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 58,9 miljarder kronor, varav bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd svarar för ca 36 miljarder kronor.

De beräknade resurserna för utgiftsområdet minskar med ca 1,2 miljarder kronor 2003 och med ca 2,0 miljarder kronor 2004 i jämförelse med de beräknade ramarna i budgetpropositionen för 2002. Nya beräkningar av hur stor andel av de arbetslösa som uppbär inkomstrelaterad arbetslöshetsersättning medför att utgifterna för arbetslöshetsersättningen beräknas bli lägre i förhållande till de beräknade utgifterna i budgetpropositionen för 2002.

Enligt tidigare beslut beräknas 100 miljoner kronor för åtgärder för minskad deltidsarbetslöshet 2003–2004. I utgiftsområdesramarna beräknas även 500 miljoner kronor för finansiering av den höjning av högsta och lägsta dag ersättningen inom arbetslöshetsförsäkringen som gjordes den 2 juli 2001. I utgifts-

områdesramarna beräknas även, enligt tidigare beslut, 700 miljoner kronor 2003–2004 för ökade personalresurser på arbetsförmedlingarna samt 70 miljoner kronor 2003 för kompletterande utbildning för personer med utländsk högskoleutbildning inom bristyrken.

Utgiftsområde 14 Arbetsliv

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
8 507	1 048	1 047	1 080	1 102

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Arbetslivspolitik och Jämställdhetspolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 1,0 miljard kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 7 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
19 089	22 567	21 760	22 790	24 090

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Utbildningspolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 22,6 miljarder kronor.

För 2003 minskas beräknade resurser för utgiftsområdet med 318 miljoner kronor och för 2004 ökas beräknade resurser med 68 miljoner kronor i jämförelse med de beräknade ramarna i budgetpropositionen för 2002. Förändringen i utgiftsområdesramen för 2003 jämfört med budgetpropositionen för 2002 förklaras främst av lägre studerandevolymer inom vuxenutbildning och eftergymnasial utbildning. Jämfört med budgetpropositionen för 2002 görs för 2003 och 2004 även ett högre antagande om ränta, och för 2003 även om prisbasbelopp, vilket medför högre utgifter för studiemedelsräntor respektive studiemedel.

Från och med 2003 beräknas ökade utgifter med 300 miljoner kronor till följd av att

studiebidraget till gymnasiestuderande enligt tidigare beslut skall utgå under tio månader mot nuvarande nio månader. Från och med 2003 beräknas, enligt tidigare beslut, även resurser inom utgiftsområdet för ett rekryteringsbidrag vid vuxenstudier i enlighet med förslag i propositionen Rekryteringsbidrag vid vuxenstudier (prop. 2001/02:161).

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
33 259	41 447	41 170	42 806	44 590

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Utbildningspolitik, Forskningspolitik samt del av politikområdet Storstadspolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 41,4 miljarder kronor, varav Utbildningspolitik svarar för 38,5 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 23 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

Bidraget till personalförstärkningar i skola och fritidshem ökar med 1 miljard kronor för 2003 till 2,5 miljarder kronor och ytterligare 1 miljard kronor för 2004 till 3,5 miljarder kronor.

Enligt tidigare beslut tillförs detta utgiftsområde och utgiftsområde 15 Studiestöd sammanlagt ytterligare 500 miljoner kronor från och med 2003 för en fortsatt utbyggnad av grundutbildningen vid universitet och högskolor. I beloppet ingår de utökade kostnaderna för studiemedel. Utöver detta tillförs 500 miljoner kronor för grundforskning och forskarutbildning. I utgiftsområdesramen har även enligt tidigare beslut beräknats ytterligare 100 miljoner kronor från och med 2003 för kvalitetsfrämjande åtgärder inom humanistiskt, teologiskt, juridiskt och samhällsvetenskapligt utbildningsområde.

Utgiftsområde 17

Kultur, medier, trossamfund och fritid

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
7 814	8 107	8 131	8 306	8 505

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Kulturpolitik, Ungdomspolitik och Folkrorelsepolitik samt delar av politikområdena Mediepolitik, Finansiella system och tillsyn, Utbildningspolitik och Forskningspolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 8,1 miljarder kronor, varav Kulturpolitik svarar för ca 4,8 miljarder kronor och Utbildningspolitik (Folkbildning) för ca 2,6 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 25 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

Utgiftsområde 18

Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
10 434	9 529	9 078	9 427	9 279

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Bostadspolitik och Regional samhällsorganisation samt delar av politikområdena Ekonomisk familjepolitik och Miljöpolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 9,5 miljarder kronor, varav Bostadspolitik svarar för ca 2,7 miljarder kronor, Regional samhällsorganisation för ca 2,0 miljarder kronor, Ekonomisk familjepolitik för ca 4,0 miljarder kronor och Miljöpolitik för ca 0,8 miljarder kronor.

Beräknade resurser för utgiftsområdet minskar med 74 miljoner kronor för 2003 och 58 miljoner kronor för 2004 i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002. Detta är en följd av att utgifterna för bostadsbidrag beräknas bli lägre på grund av att färre familjer blir berättigade till bostadsbidrag. Utgifterna för räntebidrag beräknas minska på grund av en något lägre nyproduktion och ombyggnad av bostäder.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 12 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

Utgiftsområde 19

Regional utjämning och utveckling

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
3 258	3 563	3 459	3 433	3 433

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Regional utvecklingspolitik och del av politikområdet IT, tele och post. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 3,6 miljarder kronor, varav Regional utvecklingspolitik svarar för ca 3,3 miljarder kronor.

Utgiftsområde 20

Allmän miljö- och naturvård

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
2 153	3 125	2 762	3 362	4 182

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Miljöpolitik och del av politikområdet Forskningspolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 3,1 miljarder kronor, varav politikområdet Miljöpolitik svarar för ca 2,8 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 9 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

Enligt tidigare beslut tillförs utgiftsområdet resurser för bl.a. bevarande av biologisk mångfald, sanering av förorenade områden och lokala investeringsprogram för klimatåtgärder under åren 2003 och 2004.

Utgiftsområde 21 Energi

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
1 950	2 132	1 963	1 321	1302

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Energi- politik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till ca 2,1 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 5 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

I proposition 2001/02:143 Samverkan för en trygg, effektiv och miljövänlig energiförsörjning föreslås åtgärder som kommer att påverka beräknade utgifter för 2003 och 2004. Regeringen avser att återkomma till anslagsfrågorna i budgetpropositionen för 2003.

Utgiftsområde 22 Kommunikationer

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
24 568	24 469	24 369	25 980	29 046

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Transportpolitik och delar av politikområdet IT, tele och post. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 24,5 miljarder kronor, varav Transportpolitik svarar för 23,7 miljarder kronor och IT, tele och post svarar för ca 0,7 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 254 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

Utgiftsramen beräknas öka med 4,6 miljarder kronor mellan 2002 och 2004. Ökningen beror främst på att utgiftsområdet enligt tidigare beslut tillförs 0,5 miljarder kronor från 2003 och 2,8 miljarder kronor från 2004. Medlen från 2004 skall i enlighet med regeringens proposition om Infrastruktur för ett långsiktigt hållbart transportsystem (prop. 2001/02:20, bet. 2001/02:TU2, rskr. 2001/02:126) användas till ambitionshöjningar avseende infrastruktur-

satsningar. Pris- och löneomräkningen över perioden uppgår till ca 1,2 miljarder kronor.

Utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande närings

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
16 627	10 839	11 034	14 461	14 465

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Skogspolitik, Djurpolitik, Livsmedelspolitik, Landsbygdspolitik samt delar av politikområdena Utbildningspolitik, Forskningspolitik och Samepolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 10,8 miljarder kronor, varav Livsmedelspolitik svarar för 4,3 miljarder kronor, Landsbygdspolitik för 4,1 miljarder kronor och Utbildningspolitik för 1,2 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 4 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

I samband med riksdagens behandling av statsbudgeten för 2002 tidigarelades utbetalningen av 2001 års arealstöd, motsvarande 3,5 miljarder kronor, till 2001. Samtidigt minskades anslaget för arealstöd 2002 med motsvarande belopp, vilket förklarar den lägre anslagsnivån 2002.

Utgiftsområde 24 Näringsliv

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
3 348	3 410	3 363	3 422	3 298

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Näringspolitik, Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande, Konsumentpolitik samt delar av politikområdet Forskningspolitik. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 3,4 miljarder kronor, varav politikområdet Näringsliv svarar för ca 1,6 miljarder kronor, Forskningspolitik för ca 1 miljard kronor och

Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande för ca 0,6 miljarder kronor.

Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet till följd av ny pris- och löneomräkning med 14 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002. Efter 2003 upphör anslaget till Näringslivsutveckling i Östersjöregionen (Östersjömiljarden 2).

Utgiftsområde 25

Allmänna bidrag till kommuner

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
100 639	98 899	101 916	93 767	95 913

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Allmänna bidrag till kommuner. För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 98,9 miljarder kronor.

Mellan 2002 och 2004 minskas beräknade resurser för utgiftsområdet med ca 3 miljarder kronor (se diagram 6.1). En del av förändringen är en konsekvens av tidigare beslut som påverkar kommuners och landstings skatteintäkter. Åtgärder som leder till ökade skatteintäkter för kommunsektorn är skattereduktion för allmän pensionsavgift, avskaffande av det särskilda grundavdraget (SGA) och skattereduktion för fackföreningsavgift. Höjningen av grundavdraget leder till minskade skatteintäkter för kommunsektorn. Sammantaget innebär dessa åtgärder att nivån på det generella statsbidraget 2003 minskas med ca 8,1 miljarder kronor. Från och med 2003 slopas inkomstprövningen av änkepensionen, vilket innebär ökade skatteintäkter för kommunerna med ca 0,25 miljarder kronor. Det generella statsbidraget minskas därför med motsvarande belopp från och med 2003.

Enligt tidigare beslut tillförs utgiftsområdet 3,2 miljarder kronor för 2003. Av dessa medel avser 2,0 miljarder kronor en förstärkning av hälso- och sjukvården samt 1,2 miljarder kronor införandet av en allmän förskola för 4- och 5-åringar. 2004 tillförs utgiftsområdet ytterligare 1,0 miljard kronor avseende en fortsatt förstärkning av hälso- och sjukvården.

Utgiftsområde 26

Statsskuldräntor m.m.

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
81 260	63 327	60 693	57 860	55 360

Utgiftsområdet omfattar utgifter för räntor på statsskulden, oförutsedda utgifter samt Riksgäldskontorets provisionskostnader i samband med upplåning och skuldförvaltning.

Utgiftsområdet Statsskuldräntor m.m. ingår inte under utgiftstaket för staten eftersom regering och riksdag endast i begränsad omfattning kan påverka dessa utgifter på kort sikt.

För 2002 uppgår utgiftsramen till 63,3 miljarder kronor, varav anslaget Räntor på statsskulden svarar för 63,1 miljarder kronor. Anslaget avräknas kassamässigt och påverkas i stor utsträckning av Riksgäldskontorets upplåningsteknik och låneplan för respektive år. De underliggande förklaringsvariablerna är skuldens storlek, ränte- och valutakurser samt lånebehovet. Då upplåning sker löpande och i genomsnitt på långa löptider kommer dessa faktorer att påverka utgifterna under flera år.

Den primära förklaringen till de lägre utgifterna på utgiftsområdet under 2002 jämfört med beräkningarna i budgetpropositionen för 2002 är lägre utländska räntenivåer samt en tidigare lagd räntebetalning under december 2001. För 2003 ökar utgifterna jämfört med budgetpropositionen för 2002 med 2,7 miljarder kronor, främst till följd av reviderade låneplaner.

Ränteutgifterna minskar över åren till följd av att äldre lån med relativt hög ränta successivt ersätts med lån som löper till en lägre ränta samt av att statsskulden fortsätter att minska fram till 2003. För 2003 beräknas utgifterna för utgiftsområdet minska med 2,8 miljarder kronor och för 2004 minskar utgifterna med ytterligare 2,5 miljarder kronor.

Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska gemenskapen

Miljoner kronor

Utfall 2001	Anslag 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
23 272	23 055	18 619	24 111	23 578

Utgiftsområdet avser Sveriges avgift till Europeiska gemenskapernas budget.

För 2002 uppgår utgiftsramen enligt statsbudgeten till 23 miljarder kronor. Den aktuella utgiftsprognosen för 2002 uppgår till 18,6 miljarder kronor. Skillnaden mellan budgeterat belopp och utgiftsprognos beror framför allt på att EU-budgetens överskott för 2001 kommer att regleras genom en lägre avgift för 2002 och att betalningen av januariavgiften 2002 tidigarelades till december 2001.

Avgiften beräknas på grundval av EU-budgeten för 2002 (i denna beräkning enligt kommissionens förslag till tilläggs- och ändringsbudget nr 2), uppräknad med utgiftsutvecklingen enligt det finansiella perspektivet och antaganden om den ekonomiska utvecklingen. Från 2003 ökas beräknade resurser för utgiftsområdet med 355 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002, främst beroende på ändrade antaganden om den ekonomiska utvecklingen.

Beräkningen av resursbehovet kommer att revideras i budgetpropositionen för 2003 på grundval av kommissionens förslag avseende EU-budgeten för 2003, inklusive reviderade avgiftsbaser för samtliga medlemsstater.

Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

Miljoner kronor

Utfall 2001	Beräknat 2002	Prognos 2002	Beräknat	
			2003	2004
145 508	153 414	153 106	154 164	162 803

Området omfattar ålderspension i form av tilläggspension, ålderspension i form av folkpension till pensionärer som även uppbär ATP, inkomstpension och premiepension. För 2002 uppgår de totala utgifterna enligt beräkningen i budgetpropositionen för 2002 till 153,4 miljarder kronor.

För 2003 ökas beräknade resurser för ålderspensionssystemet med 71 miljoner kronor i jämförelse med den beräknade ramen i budgetpropositionen för 2002.

Utgifterna för ålderspensionerna ökar årligen. Detta beror dels på en trendmässig ökning av den genomsnittliga ATP-nivån, dels på indexeringen av pensionerna som från och med 2002 är kopplad till inkomstutvecklingen i hela samhället.

År 2003 förs kostnaderna för den bosättningsbaserade folkpensionen till pensionärer som även uppbär ATP, från ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten till garanti-pensionsanslaget på utgiftsområde 11. Denna överföring av kostnader uppgår till ca 7 miljarder kronor och justerat för denna tekniska förändring är utgiftsökningen för ålderspensionssystemet således kraftigare än vad ovanstående tabell visar.

